

Fariz Əlisahib oğlu MURTUZOV

Qərbi Kaspi Universiteti. Tarix və fəlsəfə kafedrası

E-mail: farizmurtuzov@mail.ru

BAKİ SOVETİNİN SÜQUTU VƏ SOVET RUSİYASININ AZƏRBAYCANDAKI TƏSİRİNİN ARADAN QALDIRILMASI

Xülasə

1918-ci il mayın 28-də Azərbaycan müstəqilliyini elan etdikdən sonra onun hökumətinin ən mühüm xarici siyasət vəzifəsi bolşevik rəhbərliyi ilə siyasi əlaqə yaratmaq oldu. Hələ AXC-nin “Gəncə dövrü”ndə (16 iyun – 16 sentyabr 1918) Fətəli xan Xoyski hökuməti (1875-1920; 1907-ci ilin fevral-iyun aylarında II Dövlət Dumasının deputatı; AXC elan olunana qədər), o, Zaqafqaziya Federasiyası hökumətində ədliyyə naziri, AXC-nin ilk baş naziri - 1918-ci il mayın 28-dən 1919-cu il aprelin 14-dək, sonra Nəsim Usubbəyov hökumətində xarici işlər naziri) vəzifəsində çalışmışdır. Tiflis gənc respublikanın Sovet Rusiyası ilə diplomatik əlaqələr qurmaq və onunla qarşılıqlı faydalı münasibətləri inkişaf etdirmək istəyini bildirdi.

Açar sözlər: Bakı Soveti, AXC, bolşevik, Qırmızı ordu, Sovet Rusiyası

DOI: 10.54414/KIPQ7985

Giriş

1918-ci il mayın 28-də Azərbaycan müstəqilliyini elan etdikdən sonra onun hökumətinin ən mühüm xarici siyasət vəzifəsi bolşevik rəhbərliyi ilə siyasi əlaqə yaratmaq oldu. Hələ AXC-nin “Gəncə dövrü”ndə (16 iyun – 16 sentyabr 1918) Fətəli xan Xoyski hökuməti (1875-1920; 1907-ci ilin fevral-iyun aylarında II Dövlət Dumasının deputatı; ADR elan olunana qədər), o, Zaqafqaziya Federasiyası hökumətində ədliyyə naziri, ADR-in ilk baş naziri - 1918-ci il mayın 28-dən 1919-cu il aprelin 14-dək, sonra Nəsim Usubbəyov hökumətində xarici işlər naziri) vəzifəsində çalışmışdır. Tiflis gənc respublikanın Sovet Rusiyası ilə diplomatik əlaqələr qurmaq və onunla qarşılıqlı faydalı münasibətləri inkişaf etdirmək istəyini bildirdi [4, s. 116]. Lakin bolşeviklərin və Bakı Xalq Komissarları Sovetinin ADR ilə bağlı siyasəti heç bir güzəştə getməyə imkan vermədi. Mayın 24-də Şaumyan RSFSR Xalq Komissarları Sovetinə bölgədəki vəziyyət və Bakı Xalq Komissarları Sovetinin planları haqqında məruzə ilə məktubunda strateji məqsədini belə müəyyənləşdirdi: “Biz yaxın vaxtlarda Yelizavetpola getməyə hazırlaşırıq.... Yelizavetpola tələsmək lazımdır ki, orada, sonra daha da ermənilərin üsyanına səbəb olsun. Bu gürcü kəndlisinə də təsir edəcək və Seym dağılacaq” [3, s.424].

Mayın 29-da, yəni AXC-nin müstəqilliyini elan edəndən bir gün sonra Bakı Sovetinin, Bakı quberniyasının əsgər və matros və müsəlman kəndli deputatları sovetinin birgə iclasında iki bolşevik mərkəzinin (Moskva və Bakı) AXC-yə münasibətdə birmənalı mövqeyini müəyyən edən qətnamə qəbul edildi: “Həm Bakı demokratiyası, həm də fəhlələr. və bütün Zaqafqaziyanın kəndliləri Zaqafqaziyanın inqilabi Rusiyadan ayrılması ilə barışmayacaq, türk-alman quldur dəstələrinə və onların müttəfiqlərinə qarşı döyüşmək üçün əl-ələ silahlanacaqlar” [9, s.75]. Mayın sonunda Şaumyan Stalınə bölgədəki siyasi vəziyyət və Zaqafqaziya respublikalarının Türkiyə ilə sülh müqavilələri imzalaması haqqında məlumat verdi. “Müqaviləyə əsasən, Türklər Qarakilisə-Dilican-Astafa magistral yolu ilə Bakıya gedirlər. Bağlanan sülhə görə, türklər Bakı və Culfaya gedən dəmir yolu ilə qoşun daşınmasına başlayacaq. Sizə bildirirəm ki, hücum başlayıb” [10, s.108].

Gəncədə bolşeviklərin hərbi qüvvələri ilə qaçılmaz toqquşmaya son hazırlıqlar tamamlandı. Mayın sonu - iyunun əvvəlində AXC hökuməti general-leytenant Əli Ağa Şıxlinskiyə başçılıq etdiyi Əlahiddə Azərbaycan (Müsəlman) Korpusu yaratdı. Mayın 25-də Türk 5-ci Qafqaz diviziyasının baş birlikləri Gəncəyə daxil oldu, mayın 26-da türk generalı Nuri Paşa öz qərargahı ilə Təbrizdən Gəncəyə gəldi və o,

bir qrup türk zabiti ilə Qafqaz İslam Ordusunu yaratmağa başladı. Onun tərkibinə iki türk diviziyasının - 5-ci Qafqaz və 15-ci Çanaxqala hissələri, həmçinin "Əlahiddə Azərbaycan Korpusu" daxil idi. İyunun ortalarına qədər türk kontingentinin ümumi gücü 15 min süngü və süvari qoşunu, Azərbaycan bölmələri isə 5 minə yaxın idi. Daha sonra iyulun ikinci yarısında 36-cı türk piyada diviziyasının hissələri [4, s.117] də Bakı Cəbhəsinə köçürüldü. 1918-ci ilin may-noyabr ayları arasında davam edən Türkiyə-Azərbaycan hərbi-siyasi ittifaqının yaranması prosesi iki dövlətin nümayəndələri arasında 4 iyunda Sülh və Dostluq müqaviləsi bağlanması ilə qanuniləşdirildi.

Müqavilənin 4-cü maddəsində deyilirdi ki, "İmperator Osmanlı hökuməti ölkədə asayişin və təhlükəsizliyin təmin edilməsi üçün tələb olunarsa, Azərbaycan Respublikası hökumətinə silahlı yardım göstərməyi öhdəsinə götürür" [1, s.16]. İyun ayında Baksovet, nəhayət, Yelizavetpol istiqamətində hücumu başlamaq qərarını təsdiqlədi. Bakı Xalq Komissarları Sovetinin hərbi komissarı Q.Korqanov bu kampaniyada yerləşdirilmiş erməni hərbi birləşmələrinin dəstəyinə arxalanmaqla Kür çayına və Yevlax körpüsünə gedən bütün körpü başlığının ələ keçirilməsini bu kampaniyanın əsas vəzifəsi hesab edirdi. Eyni zamanda, Korqanov Stalinə göndərdiyi teleqramda QOO-nun qalib gəlmək şanslarını çox diqqətlə qiymətləndirdi: "Onlar bizə qoşula bilər və ya o vaxta qədər türklərin böyük qüvvələri olmasaydı, Yelizavetpola qarşı erməni birləşmələri ilə hərəkətlərimizi əlaqələndirə bilərik. Və belə olsa, o zaman müdafiə mübarizəsinə keçməli, mümkün olan hər şeyi Arməniya vilayətindən gətirməli olacağıq". Buna "Bizim çox ehtiyacımız var" dedi [2, s.20]. Lakin Mərkəz bu dövrdə dövlətçiliyə heç bir köməklik göstərə bilmədi. "Bakı kommunası" Sovet Rusiyasındakı ağır beynəlxalq və heç də az gərgin olmayan daxili siyasi vəziyyətlə əlaqədar olaraq, mayın 24-də Şaumyana göndərdiyi teleqramda Lenin hətta Bakını saxlamaq üçün Gürcüstan hökuməti ilə ittifaqdan istifadə etməyi məsləhət görürdü: "Bakıda vəziyyət belədir. beynəlxalq səviyyədə çətindir. Ona görə də sizə məsləhət görürəm ki, Jordaniya ilə əlaqələrə cəhd edəsiniz. Mümkün deyilsə, manevr etmək və qərarı təxirə salmaq lazımdır.

Ayıq mühasibat uçotu və ləngimə diplomatiyası - bunu xatırlayın"[6, T.50, s. 82].

İyunun 10-12-də Baksovetin ordusu Kürdəmirə doğru yola düşdü və qısa döyüşdən sonra bu qəsəbəni ələ keçirdi. İyunun 15-də Şaumyan Leninə və Stalinə Bakı proletariatının və Sovet Qırmızı Ordusunun "irəliləyən alman-türk quldurlarına qarşı sona qədər döyüşməyə, onların azadlığını və müstəqilliyini, Böyük Sovet Rusiyası ilə ayrılmaz əlaqəsini müdafiə etməyə hazır olduqları barədə məlumat verdi." İyunun 16-18-də Türkiyə-Azərbaycan qoşunları bu yürüşdə ilk ciddi məğlubiyyətə uğradılar və 800-dən çox əsgər və zabiti (Baksovetin məlumatına görə - 3000-ə qədər əsgər) itirərək Göyçaya çəkilməyə məcbur oldular. Qırmızı Ordu tərəfindən hərbi əməliyyatlara başlayandan bir həftə sonra fəvqəladə komissar Şaumyan hərbi kampaniyanın gələcək uğurları ilə bağlı nikbinliyini itirmədən və Leninin 3 iyun əmrinin ruhuna uyğun olaraq liderə məlumat verdi ki, "hər ikisi qələbə qazanacağı təqdirdə, məğlub olacağı təqdirdə isə alman yırtıcılarına insanların zəhməti ilə çıxarılan bir damcı nefti də verməyəcəyik" [7, s.73]. Şaumyanın bu bəyanatının mənasını iyunun 25-də Həştərxan vilayəti Xalq Komissarları Sovetinin sədri Xumaryan Moskvaya teleqramında açıqlayıb və açıq şəkildə qeyd edib ki, "məğlubiyyət halında Bakı, şübhəsiz ki, külə dönəcək" [10, s.111]. Yuxarıda göstərilən Leninə məktubunda (23 iyun tarixli) Şaumyan hələ də fəxrə bildirir ki, "hərbi işlərdə bilikli insanların ordusundan ümumi təəssürat odur ki, bu, sıradan bir "sovet" ordusu - ən yaxşı halda partizan dəstələri deyil, əsl nizami ordudur. Rusiyadan gələn bütün yoldaşlar onu tanıyanda həvəslərini bildirirlər. İndiyə qədər bu ordu özünü çox gözəl aparır" [3, s.518-519]. Lakin hərbi işlər üzrə xalq komissarının müavini B.Şeboldayev artıq bu ilkin mərhələdə Azərbaycan cəbhələrində vəziyyətə dair məruzəsində (Şaumyanın məktubuna əlavə olunur) Moskvanın diqqətini başqa bir amilə cəlb etdi ki, bu da tezliklə QOO üçün ölümcül olacaqdı. Ordunun qərargahına "daşnakların əksəriyyətində siyasi baxışlara görə" daxil olmağına işarə edərək, o, aşağıdakıları qeyd etdi: "Komandir heyəti pisdir və Sovet hakimiyyətinin dəstəyi yalnız daşnakların gücünə malik ol-

duğu müddətdə ola bilər". Rus Erməni zabitlərinin əksəriyyəti daşnakdır. Orientasiyanın ingiliscə dəyişməsi mümkündür, sonra ordunun buna necə reaksiya verəcəyini dəqiq söyləmək çətindir, amma nəzərə alınmaqla ordunun 60-70%-ni ermənilər təşkil edir, hər hansı sürprizlər ola bilər. Ona görə də burada kənardan gələn və Sovetin qalası və beynəlxalq ordunun özəyi ola biləcək sırf rus dəstələrinə ehtiyac var." Şeboldayev həmçinin bildirdi ki, "indi biz tədricən Vladıqafqaz yolunun mühafizəsini təhvil veririk. Bunun riskini dərk edərək hələ də müsəlman birləşmələrini gücləndirmək, onlardan daşnaklara qarşı tarazlıq yaratmaq haqqında düşünürük" [3, s.523-526].

İyun ayında türk qoşunları əlavə qüvvələr aldı və onların sayı təxminən 15 min süngü və süvariyə çatdı. QOO isə iyun döyüşləri zamanı verdiyi itkiləri yalnız cüzi dərəcədə ödəyə bildi. 30 iyun səfərbərliyi cəmi 2 min nəfər verdi və bolşevik silahlı qüvvələrinin ümumi gücü itkilərini nəzərə alaraq, praktiki olaraq dəyişmədi. Nəticədə 27 iyun-1 iyul tarixlərində Göyçay yaxınlığında gedən döyüşlərdə QOO-nun bölmələri məğlub oldu və həmin andan hərbi təşəbbüs tamamilə Türkiyə-Azərbaycan qoşunlarına keçdi. İyulun 2-də QOO Ağsudan, iyulun 10-da Kürdəmirdən çıxdı. Tsaritsında (indiki Volqoqrad) olan Stalin Azərbaycan uğrunda mübarizənin dönüş nöqtəsindən hələ xəbəri olmamışdı, iyulun 8-də Şaumyana yazdığı məktubda ona tapşırır: "Uğurlarınız bizi sevindirir, amma biz istərdik ki, almanlarla fəsadların qarşısını almaq üçün Yelizavetpoldan da irəli gedəsiniz, yəni müstəqilliyi Almaniya tərəfindən rəsmən tanınan Gürcüstanın sərhədlərini tutmaq lazımdır. Və daha sonra, Bakının əlavə hərbi dəstək tələblərinə cavab olaraq: "Biz hamınızdan çox xahiş edirik ki, ingilislərin Buxara və Əfqanıstandan keçərək, hərbi əməliyyatlar aparmağa çalışdıqları Türküstana hər cür (silahla, insanlarla) kömək edəsiniz." [3, s.547]. İyulun sonunda Şamaxı, Hacıqabul, Ələt və Səngəçal azad edildi. İyul ayı ərzində Bakı bolşeviklərini bolşevik mərkəzi ilə birləşdirən körpü rolunu oynayan Həştərxandan Moskvaya qoşun, silah, komanda heyəti və pulla yardıma çağıran teleqramlar var idi. "Bakılılar təcili olaraq yüz milyon kiçik əskinas istəyirlər, döyüş vəziyyəti çoxlu vəsaiti mənimsəyir. Tiflisə

yaxınlaşdıqca (qeyd edək ki, bu vaxta qədər QOO qoşunları bir sıra həssas məğlubiyyətlərdən sonra Tiflisdən uzaqlara köçmüşdülər - red.), ehtiyac getdikcə artırdı. Şaumyan təcili kömək istəyir. Bütün bunlar 12 iyul tarixli teleqramlardan birində [8, s.27] qeyd edilmişdir.

İyulun 16-da Şaumyan Moskvaya hesabat verdi ki, "cəbhədə vəziyyət pisləşir, təkcə bizim qüvvələrimiz kifayət etmir, Rusiyadan möhkəm hərbi yardım lazımdır". İyulun 24-də həştərxanlı Xumaryan da Bakı Xalq Komissarları Sovetinin Moskvanın köməyinə ehtiyacı olduğunu Leninə və Trotskiyə çatdırır: "Qoşunlarımızın əsas kontingenti, başlanğıcda igidliklə vuruşan erməni birləşmələri hissənin qorxaqlığı ucbatından ruhdan düşmüşdülər. Rusiyadan təzə qüvvələr və etibarlı komanda heyəti lazımdır. İnanıdırıcı şəkildə tələsin" [5, s.263]. QOO-da fərarilərin sayı getdikcə artır, komandir heyətinin bir hissəsi 1918-ci ilin fevralından Ənzəlidə yerləşən general Denstervilin Britaniya Ekspedisiya Qüvvələrinin Bakıya çağırılması, digər hissəsi isə Türkiyə komandanlığı ilə danışıqlar üçün təşviqat işlərini gücləndirirdi. Lenin və Stalinə Bakı Xalq Komissarları Soveti yanında Mətbuat Bürosunun radioqrammasında (22 iyul tarixli) qeyd olunurdu ki, "orduda komandanlıq britaniyalıların çağırışı üçün təbliğat aparır" və QOO-nun uğursuzluqlarının səbəbləri belə izah edildi: "Beləliklə, anqlofillərin arxada və cəbhədə vahid siyasətinin olduğu ortaya çıxdı, ordunun, komandir heyətinin bir hissəsinin xain davranışı nəticəsində indiki geri çəkilmə oldu" [3, s. 579].

Belə bir şəraitdə iyulun 25-də Bakıda Bakı Şurasının fəvqəladə iclası keçirildi və bu iclasda Şaumyanın etirazlarına baxmayaraq, kömək üçün ingilislərə müraciət etmək məsələsinə baxıldı. Cəbhələrdən gələn nümayəndələrin məruzələrini dinlədikdən sonra sağ sosial inqilabçılar, sağ daşnaklar və menşeviklər fraksiyalarından olan deputatlar cüzi səs çoxluğu ilə (236 əleyhinə 259 səs) ingilisləri ordunu gücləndirməyə dəvət etmək haqqında qərar qəbul etdilər. Baksovetə daxil olan bütün partiyalar əsasında koalisiya hökuməti yaratmaq qərara alındı. Şaumyan bolşeviklərin, sol sosial inqilabçıların və sol daşnakların fraksiyaları adından koalisiya hökumətinə daxil olmaqdan imtina etdiklərini və xalq komissarları

vəzifələrindən imtina etdiklərini elan etdi. Daha sonra Stalin də sağçı partiyaların kömək üçün ingilislərə müraciət etmək qərarını pislədi, onlar bu qərarı “Rusiya xalqlarının bir ovuc ingilis-fransız imperialistlərinin xeyrinə mütəşəkkil iradəsini kobud şəkildə pozmaq” adlandırdılar və Moskva rəhbərliyi adından Baksovetdən “bütün Rusiyanın fəhlə və kəndlilərinin iradəsinə” tam tabe olmağı tələb etdi [8, s.32]. Həmin gün Baksovetin fəvqəladə iclasında əlavə səfərbərliyin aparılması haqqında qərar və “Bakının inqilabi qüvvələrimiz və inqilabi Rusiya qüvvələri ilə müdafiəsi haqqında” qərar qəbul edildi [3, s.597].

İyulun 26-da Şaumyan Baksovetin ingilis qoşunlarının dəvət edilməsi haqqında qəbul etdiyi qətnamə barədə teleqramla Leninə məlumat verdi və qeyd etdi: “Daşnaklar öz səsləri ilə bizə qarşı xəyanət etdilər”. İngilislərin gəlişi ilə bağlı şübhələrini bildirərək, onların dəvəti ilə bağlı qərarın ordu və arxa cəbhəni tamamilə ruhdan saldığını və şəhərin təslim olmaq təhlükəsini artırdığını etiraf etdi. Qafqaz işləri üzrə fəvqəladə komissarı “Bakını Rusiyaya xilas etmək üçün Rusiyadan gələn qoşunlarla təcili yardım maşını lazımdır” deyən Qafqaz İşləri üzrə Fəvqəladə Komissar, “Sizi nizami hərbi hissələrin dərhal köçürülməsi üçün bütün tədbirləri görməyə çağırıram” demişdir [3, s. 598].

Bakı Xalq Komissarları Soveti tərəfindən deyil, QOO-nun tərkibində olan erməni hərbi birləşmələrinin komandirləri tərəfindən idarə olunurdu və onların hərəkətlərini Erməni Milli Şurasının rəhbərliyi ilə sıx əlaqələndirirdilər. Avetisovun komandanlığı ilə Bakıda yerləşən QOO-nun 3000 əsgərdən ibarət bölmələri geyim formasının olmaması bəhanəsi ilə şəhər ətrafında müdafiə mövqelərini tutmaqdan imtina etdilər. Avetisov bildirdi ki, şəhərin taleyinə möhür vurulub və ona ağ bayrağı atmağı və Türkiyə komandanlığı ilə sülh danışıqlarına başlamağı təklif etmişdir. İyulun 30-da erməni hərbi birləşmələrinin komandirləri - Amazasp, Kazarov, Baqratuni arasında görüş keçirildi və onlar Avetisovun mövqeyini dəstəklədiklərini bəyan etdilər. Elə həmin gecə Türkiyə komandanlığı ilə danışıqların zəruriliyi barədə də qərar qəbul edildi. Daşnak Partiyası rəhbərliyinin Bakı toplantısında, hətta İsveç konsulu da daxil olmaqla,

erməni əhalisinin təslim olacağı təqdirdə toxunulmazlığına zəmanət verən sülh nümayəndə heyəti yaradıldı [9, s.82].

Qərara uyğun olaraq iyulun 31-də Avetisov Xalq Komissarları Sovetinə cəbhədə hərbi əməliyyatların dayandırılması tələbini təqdim etdi. Şaumyanın indiki mərhələdə təslim olmaqdan imtina etməsi, habelə Baksovetin üzvü olan partiyaların geniş koalisiyasına qoşulmaqdan imtina etməsi hakimiyyətin dinc yolla AXC hökumətinin əlinə keçməsi imkanını əngəllədi və nəticədə sentyabrın 14-16-da Türkiyə-Azərbaycan qüvvələrinin Bakıya basqınları zamanı çoxlu sayda insan tələfatına səbəb oldu. Avqustun əvvəllərində Bakıda hakimiyyət bloka əsaslanan “Sentro-Kaspi Diktaturası” hökumətinə keçdi. Bir müddət bolşeviklərin silahlı qüvvələri də şəhərdə qaldı. P.Dərəbadinin qeyd etdiyi kimi, bolşeviklərə sadıq qalan hərbi birləşmələr Bakının hərbi düşərgəyə çevrilən meydanlarından birinə çəkildi. Avqustun 7-də bolşeviklər artilleriya və zirehli maşınlarla 3 min nəfərə qədər bütöv bir alay yaratmağa müvəffəq oldular [4, s.122].

Yeni Bakı hakimiyyət orqanlarının elə ilk bəyanatında Şaumyanın və onun tərəfdarlarının siyasətinə kifayət qədər açıq yekun qiymət verildi: “Ordunu nizamsızlaşdıran və bununla da Bakını süquta uğradan Bakı Xalq Komissarları Soveti öz torpaqlarını yumağa üstünlük verdi. Şəhərdə çaxnaşma yarandı, düşmən inanılmaz sürətlə yaxınlaşırdı” [8, s.33].

ƏDƏBİYYAT SİYAHISI:

1. Азербайджанская Демократическая Республика (1918-1920). Армия (документы и материалы). Баку, 1998
2. Азизбекова П. А. АДР и межнациональные отношения (1918-1920 гг.), Известия АН АР. Серия История, философия и право, 1991, № 1
3. Большевики в борьбе за победу социалистической революции в Азербайджане. Документы и материалы. 1917-1918 гг. Б., 1957
4. Дарабади П.Г. Военные проблемы политической истории Азербайджана начала XX века. Баку, 1991

5. Искендеров М. С. Из истории борьбы коммунистической партии Азербайджана за победу Советской власти. Баку, 1958

6. Ленин В.И. Полное собрание сочинений. Изд. пятое. М., 1976, Т. 50

7. Михайлов Я. П. Экспансия британского империализма в Азербайджане 1918-1920 годах. Авт. канд. дисс, Баку, 1985

8. Мустафа-заде Р.С. Две Республики. Азербайджано-российские отношения в 1918-1922 гг. -М., 2006.

9. Наджафов Б. История армянского национализма в Закавказье в конце XIX - начале XX в., Баку, 1994, ч. II

10. Попов А. Л. Из истории революции в Восточном Закавказье 1917 – 1918 гг. Журнал "Пролетарская революция", 1924, №5

Фариз Алисахиб МУРТУЗОВ

E-mail: farizmurtuzov@mail.ru

ПАДЕНИЕ БАКИНСКОГО СОВЕТА И ЛИКВИДАЦИЯ ВЛИЯНИЯ СОВЕТСКОЙ РОССИИ В АЗЕРБАЙДЖАНЕ

Резюме

После провозглашения Азербайджаном независимости 28 мая 1918 года важнейшей внешнеполитической задачей его правительства было установление политических отношений с большевистским руководством. Еще в «гянджинский период» АДР (16 июня — 16 сентября 1918 г.) правительство Фатали-хана Хойского (1875—1920; депутат II Государственной думы в феврале—июне 1907; до провозглашения АДР), он в правительстве Закавказской Федерации занимал должности министра юстиции, первого премьер-министра АДР - с 28 мая 1918 г. по 14 апреля 1919 г., а затем - министра иностранных дел в правительстве Насиба Усуббекова. Тбилиси выразил желание молодой республики установить дипломатические отношения с Советской Россией и развивать с ней взаимовыгодные отношения.

Ключевые слова: Бакинский Совет, АДР, большевик, Красная Армия, Советская Россия.

Fariz Alisahib MURTUZOV

E-mail: farizmurtuzov@mail.ru

THE FALL OF THE BAKU SOVIET AND THE ELIMINATION OF THE INFLUENCE OF SOVIET RUSSIA IN AZERBAIJAN

Summary

After Azerbaijan declared its independence on May 28, 1918, the most important foreign policy task of its government was to establish political relations with the Bolshevik leadership. Even in the "Ganja period" of the ADR (June 16 - September 16, 1918), the government of Fatahi Khan Khoyski (1875-1920; deputy of the II State Duma in February-June 1907; until the declaration of the ADR), he was in the government of the Transcaucasian Federation served as the Minister of Justice, the first Prime Minister of the ADR - from May 28, 1918 to April 14, 1919, and then as the Minister of Foreign Affairs in Nasib Usubbayov's government. Tbilisi expressed the desire of the young republic to establish diplomatic relations with Soviet Russia and to develop mutually beneficial relations with it.

Keywords: Baku Soviet, ADR, Bolshevik, Red Army, Soviet Russia

Daxil olub: 21.04.2023